

Učitelé jsou často zvyklí být ústřední postavou hodiny, přesun aktivity na žáky bývá těžký, říká oceňovaný pedagog

29.2.2024 - | Petr Lesenský - Dychame

„Pro učitele bývá často náročné ustoupit do méně dominantní a viditelné role, nebýt tou ústřední postavou hodiny,“ říká o přechodu od tradičního vedení výuky k aktivnějšímu zapojení žáků oceňovaný pedagog Petr Distler, zakladatel Vzdělávacího institutu LETEC. Co by podle něj měli učitelé svým žákům předat? S čím nejvíce bojují? A jaký první krok ke změně mohou udělat učitelé už zítra? Nejen nad tím se odborník zamýšlí ve svém komentáři.

Učitelé chtějí vést výuku moderně, čelí ale mnoha výzvám

V minulosti bylo zcela obvyklé, že během výuky byl učitel dominantní postavou, stál před třídou a diktoval nebo promítal informace, které si žáci zapisovali. Určoval tedy tempo hodiny a všichni žáci pracovali stejným způsobem a přijímali totožný obsah. Takový přístup je označován jako frontální výuka. Přestože je tato metoda učení v Česku stále velmi častá, postupně přibývá pedagogů, kteří by rádi směřovali svou výuku moderněji, k většímu důrazu na aktivitu samotných žáků.

Čelí však při tom celé řadě výzev v podobě otázek, jak žáky co nejvíce rozvinout, předat jim své znalosti a dovednosti. Jakým způsobem vtáhnout žáky do aktivního učení, avšak s tím, aby se učitelé nepotýkali s obtížným vyhodnocováním efektivity metody, kterou pro to zvolili? Některé pedagogy pak trápí volnější kázeň během spolupráce žáků, případně zjišťují, že je přesun aktivity více na bedra žáků pro některé z nich náročný. Jedná se zejména o žáky, kteří byli zvyklí právě na frontální výuku.

Přechodu k modernějšímu stylu výuky nenapomáhají ani mylné představy, které se k takové výuce pojí. Někdy slyšíme názory, že si žáci během hodin jen hrají a neučí se. Nicméně je potřeba si uvědomit, že pokud je aktivizační metoda (tedy taková, při níž žáci aktivně spolupracují, sami bádají, hledají řešení, pracují s informacemi) vhodně zvolená, je sama o sobě pouze cestou, jak žáky naučit, co potřebujeme. Příkladem může být skupinová diskuse založená na faktech a podpořená argumenty. Předpokládá se, že žáci už mají o daném tématu dostatečné znalosti z dřívější výuky i života a mají například s pedagogem projity metody efektivní argumentace. A mimochodem, hraní je také přirozený proces učení se.

Největší problém pro učitele je ustoupit z dominantní role

Z našich kurzů jsme si prozatím odnesli důležitý poznatek – pro učitele bývá velmi náročné ustoupit do méně dominantní a viditelné role, nebýt ústřední postavou hodiny. Přitom i tak může učitel s žáky v rámci skupin diskutovat, podporovat je, dohlížet na průběh hodiny nebo získávat informace o jejich pokrocích. A druhým velmi častým problémem je nejistota, jak zkombinovat velké množství učiva s aktivizujícími metodami, které zaberou více času než frontální výuka.

Je ovšem dobré si uvědomit, že žáky nerozvíjíme jen ve znalostech, ale také v dovednostech. A ty jdou velmi dobře rozvíjet právě aktivizujícími metodami, na rozdíl od frontální výuky, která by s ohledem na křivku pozornosti žáka neměla přesáhnout 15 minut během jedné vyučovací hodiny. Při frontální výuce se žáci naučí poslouchat, při vlastní prezentaci se však naučí mluvit. Při již zmíněné diskusi na zadané téma poté rozvíjejí schopnost vlastního uvažování a formulování myšlenek.

Učitel by měl podporovat žáky v samostatném myšlení i spolupráci

Jak tedy se změnou začít? Základním principem je podnikat malé kroky. Například si říci, že příští týden zkusím v 7.B vrstevnické učení (to je takové, při němž žák nebo skupina žáků dočasně zastanou roli učitele a svým spolužákům předávají informace) a budu sledovat změny. Je potřeba nenechat se odradit případným prvním neúspěchem a být trpělivý, protože se daná aktivita nemusí povést hned. Žáci, zvyklí na pasivní přijímání informací, budou najednou muset pracovat odlišným způsobem, což je i pro ně náročné. Pak zkusit stejnou aktivitu také v 8.A a opět sledovat. Často se stane, že se při změně stylu učení najednou zapojí i žáci, které je jinak náročné do výuky vtáhnout. Z každého pokusu získává učitel důležitou zpětnou vazbu o zapojení žáků a postupně i o tom, kolik si toho z hodin odnášejí. V neposlední řadě to pro něj bude důležité při zapojení nových aktivit, případně aktivit v dalších třídách. Během roku, dvou, tří tak rozšíří své didaktické portfolio aktivizujících metod, což postupně promění i podobu a rukopis jeho výuky.

Je ale důležité uvědomit si jednu věc – nevíme, co bude zítra nebo za rok. Náš předmět bychom tedy měli využít k posilování kompetence žáků. Měli by umět pracovat, spolupracovat, učit se, nakládat s informacemi i samostatně myslet. Úkolem pedagogů totiž je vybavit je znalostmi a dovednostmi, které samotný předmět přesahují.

<https://www.dychame.cz/ucitele-jsou-casto-zvykli-byt-ustredni-postavou-hodiny-presun-aktivity-na-za-ky-byva-tezky-rika-ocenovany-pedagog>